

سهام خزانه: (Treasury Stock)

مقدمه:

در اوایل تشکیل بورس تهران در سال ۱۳۴۶، مدیران شرکت ملی نفت ایران (به عنوان اولین شرکت سهامی) حق استفاده از سهام خزانه را داشتند و می توانستند در موارد مقتضی از آن جهت با خرید سهام خود بهره بگیرند و با تصویب اصلاحیه قانون تجارت در سال ۱۳۴۸ این حق گرفته شد. ای در حالیکه در سایر بورس های دنیا نه تنها معامله سهام خزانه انجام می شود بلکه حجم معاملات سالانه سهام خزانه و ارزش پولی آن نیز بسیار قابل توجه است. در این یادداشت تلاش خواهیم کرد به صورت مختصر به سهام خزانه از دید استانداردهای حسابداری موجود در دنیا و به بیان مزایای استفاده از آن در شرکت ها و بازارهای مالی بپردازیم:

تعریف سهام خزانه:

واحد های تجاری به دلایل مختلف سهام خود را باز خرید می نمایند، و هر شرکت سهامی که سهام منتشر شده خود را خریداری نماید و آن را باطل ننماید، به آن سهام خزانه اطلاق می شود.

از دیدگاه حسابداری سهام خزانه یک دارایی محسوب نمی شود بلکه از ارقام کاهنده حقوق صاحبان سهام است. به همین دلیل، سود و زیان حاصل از باز خرید در صورت سود و زیان گزارش نمی شود و اثر مالیات نیز ندارد همچنین دارای حق رای نبوده و سود سهام دریافت نمی کند.

روش های حسابداری باز خرید سهام:

۱) هیات استاندار حسابداری مالی:

هزینه باز خرید باید از سرمایه کسر شود، سود سهام نقدی به سهام خزانه نباید به حساب درآمد بستانکار کرد. مازاد قیمت خرید بر ارزش اسمی به حساب صرف سهام خزانه تخصیص می یابد و تمام معاملات باز خرید سهام چون مربوط به انتقال مالکیت است، درآمد و هزینه شناسایی نمی شود.

۲) کمیته استانداردهای بین المللی:

سهام خزانه در ترازنامه باید از مبلغ سرمایه کسر گردد و نباید به عنوان دارایی محسوب شود. در صورت فروش، صدور یا ابطال سهام خزانه سود و زبانی نباید در صورت سود و زیان شناسایی شود بلکه باید به عنوان تغییر در حقوق صاحبان سهام نشان داده شود.

۳) قوانین اتحادیه اروپا:

سهام باز خرید شده باید در ترازنامه در سرفصل دارایی ها و در میان سرمایه گذاری ها نشان داده شود و ذخیره ای به همان مبلغ که قابل توزیع نباشد باید در قسمت بدهی ها به منظور احتمال کاهش قیمت سهام در نظر گرفته شود.

* هر کشوری که خزانه کردن سهام را اجازه دهند می توانند یکی از ۳ روش فوق را بکار گیرند که اکثر کشور های خارج از اتحادیه اروپا از استاندارد بین المللی استفاده می کنند.

طبق این تحقیق بورس های جهان از نظر باز خرید سهام دریکی از سطوح زیر قرار می گیرند:

سطح ۱: به شرکت تحت هیچ شرایطی اجازه داده نمی شود تا سهام خود را خریداری کند.

سطح ۲: باز خرید سهام به عنوان ابزاری برای کاهش سرمایه اجازه داده می شود.

سطح ۳: نگهداری سهام باز خرید شده برای مدت محدود اجازه داده شده است.

سطح ۴: معاملات باز خرید و فروش مجدد سهام خزانه در بازار اوراق بهادار طبق مقررات خاصی و برای منظورهایی مانند طرح های

اختیار خرید سهام کارکنان و مزیت های مالیاتی اجازه داده شده است.

سطح ۵: معاملات خرید و فروش مجدد سهام خزانه به طور آزادانه در بورس اجازه داده شده است تا در زمان بحران ها و تغییرات شدید.

مزایای سهام خزانه:

* اثرات سهام خزانه در بازار:

(۱) علامت دهی به سرمایه گذاران: مدیر می تواند از باز خرید سهام جهت افشای شرایط بهتر و چشم انداز مثبت از سودآوری آتی شرکت استفاده نماید و به سرمایه گذاران علامت مثبت دهد.

(۲) نزدیکی قیمت سهام به ارزش ذاتی: گاهی در شرایطی که مدیر وضعیت شرکت را بهتر از بازار می بیند و می خواهد قیمت سهام را با ارزش ذاتی نزدیکتر کند از باز خرید سهام استفاده می کند.

* اثرات سهام خزانه در صورت های مالی:

(۱) افزایش سود هر سهم: به دلیل اینکه سهام خزانه همانند سهام منتشر نشده می باشد در نتیجه تعداد سهام خزانه از تعداد منتشر شده کسر می گردد و سود میان تعداد کمتری از سهامداران تقسیم می شود.

(۲) استفاده بهینه از وجوه مازاد: شرکت هایی که در سیکل رشد به سطح بلوغ رسیده اند و فرضت های سرمایه گذاری کمتری پیش رو دارند با وجوه مازادشان سهام خود را باز خرید نمایند تا علاوه بر تجدید در ساختار سرمایه، در ساختار عملیاتی شرکت تجدید حاصل شود. به این ترتیب به دلیل کاهش در دارایی ها نسبت بازده دارایی ها افزایش میابد.

(۳) بهینه سازی ساختار سرمایه واستقرای: مدیران ممکن است با توجه به وضعیت مالی شرکت تصمیم به کاهش هزینه سرمایه از طریق باز خرید سهام و دادن سهم بیشتری از ساختار سرمایه به وام بگیرد. به ۲ دلیل میتواند نرخ هزینه سرمایه بدهی کمتر از نرخ هزینه سرمایه سهام عادی و سود انباشته باشد:

۱. بازده مورد انتظار وام دهنده کمتر از بازده مورد انتظار سرمایه گذاران باشد

۲. هزینه بهره، هزینه قابل قبول مالیاتی می باشد.

همچنین میتوان به این نکته اشاره نمود:

* حفظ کنترل شرکت: باز خرید سهام به عنوان ابزاری برای حفظ کنترل شرکت استفاده می شود. مدیران به منظور حفظ موقعیت و بقای شرکت ممکن است استراتژی باز خرید سهام شرکت و نگهداری سهام خزانه را انتخاب کنند.

وحید محمدی پلار تی

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت مالی